

ТАНИЛЦУУЛГА

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн талаар

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагад нийцүүлэн Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлттэй уялдуулан боловсрууллаа.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчлэл нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн талаарх ойлголт, ангиллыг шинээр тодорхойлох, түүнийг удирдах этгээдийн эрх хэмжээг нарийвчлан зааглаж, үр өгөөжтэй, хариуцлагатай, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх, төрийн өмчит хуулийн этгээд, түүний эд хөрөнгийн эрх, удирдлага, төрийн өмчийн хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах журмыг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн шинэчлэн тогтооход чиглэгдсэн.

Улсын Их Хурлаас 1996 оны 5 дугаар сарын 27-ны өдөр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийг баталсан бөгөөд өнгөрсөн хугацаанд тус хуульд нийт 33 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна. Ийнхүү хуулийн үндсэн бүтэц болох нийт зүйлийн 75 хүртэл хувьд өөр, өөр зорилго, цаг хугацаанд удаа дараа өөрчлөлт оруулсан нь хуулийн зохицуулалтын нэгдмэл цогц байдлыг алдагдуулахад хүргэжээ.¹

Түүнчлэн тус хуулиар зохицуулаагүй орхигдуулсан төрийн болон орон нутгийн өмчийн харилцааг Улсын Их Хурал, Засгийн газар, яамд, холбогдох төрийн захиргааны болон орон нутгийн байгууллагаас батлан гаргасан өмч хувьчлалын үндсэн чиглэл, хувьчлах хуулийн этгээд, эд хөрөнгийн жагсаалт, бусад журам, заавар, аргачлал, маягт зэргээр нөхөн зохицуулж ирсэн байна.

Тус хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойших 26 жилийн хугацаанд нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлтийг дагаж өмчийн харилцаатай холбоотой эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд томоохон өөрчлөлтүүд гарсны дотор 2019 онд Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөс гадна холбогдох бусад хуулийн шинэчлэл хамаарч байна. Тухайлбал, 2002 онд Иргэний хууль, Газрын тухай хууль батлагдаж, 2006 онд Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль, 2011 онд Төсвийн тухай, Компанийн тухай хууль, 2020 онд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль шинэчлэгдсэн зэрэг төрийн үйл ажиллагаа, өмч болон бизнесийн харилцааг зохицуулсан хуулиуд байна.²

Тодруулбал, тус хуулийн хувьд эрх зүйн шинэчлэлээс хоцорсон, зарим төрлийн харилцааг зохицуулалтгүй үлдээсэн зэрэг зөрчил, хийдлээс гадна 2019 онд Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр байгалийн баялгийн үр өгөөжийг ард түмэнд хүртээх, орон нутгийн өмчийн эрхийн бие даасан байдлыг хангах зарчмыг тогтоосон зэрэг нь Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийг шинэчлэх хууль зүйн шаардлагыг бүрдүүлж байна.

¹ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн судалгаа. 2021 он. Ажлын хэсэг

² Хуулийн төсөл боловсруулах Ажлын хэсгийн судалгаа. 2021 он.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулахтай холбогдуулан Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийхээс гадна холбогдох байгууллага, мэргэжилтнүүдээс санал авах, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, мэргэжлийн хуульчдын багаар хуулийн төслийн шүүмж судалгааг гүйцэтгүүлэх, байгууллагын цахим хуудсанд олон нийтэд нээлттэй хэлбэрээр байршуулах зэргээр санал авах ажлыг зохион байгуулсан.

Төрийн өмчийн хууль, эрх зүйн зохицуулалтын талаарх харьцуулсан судалгааг холбогдох цахим хуудас, эх сурвалжаас авсан мэдээлэлд үндэслэн 37 улсын тодорхой зохицуулалтыг хамруулан гүйцэтгэсэн болно. Мөн орон нутгийн өмчийн газрын мэдээлэл, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн жагсаалт, улсын төсөвт үйлдвэрийн газар, тусгай сангуудын судалгааг гүйцэтгэж, мэдээлэл, үйл ажиллагаанд тулгарч байгаа бэрхшээлтэй асуудал, түүнд нөлөөлж байгаа хуулийн зохицуулалтын талаарх судалгааг гүйцэтгэж, үр дүнг хуулийн төслийн боловсруулалтад ашигласан.³

Хуулийн төслийн бүтцийг 13 бүлэг, 69 зүйлтэй тогтоож, Нэгдүгээр бүлгээр Нийтлэг үндэслэл, Хоёрдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн ангилал, хэлбэр, Гуравдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлага, түүний эрх хэмжээ, Дөрөвдүгээр бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд, түүний эд хөрөнгийн эрхийн зохицуулалт, Тавдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчид хөрөнгө олж авах үндэслэл, журам, Зургадугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэл, тооллого хийх журам, Долдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийг ашиглуулах журам, Наймдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийг бусдын өмчлөлд шилжүүлэх үндэслэл, журам, Есдүгээр бүлгээр Дуудлага худалдаа явуулах нийтлэг журам, Аравдугаар бүлгээр Уралдаант шалгаруулалт зохион байгуулах нийтлэг журам, Арван нэгдүгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хяналт, тайлагналтын үйл ажиллагаа, Арван хоёрдугаар бүлгээр Төрийн болон орон нутгийн өмчийн мэдээллийн нэгдсэн сан, түүнийг хөтлөх журам, Арван гуравдугаар бүлгээр бусад харилцаа буюу гомдол, мэдээллийг шийдвэрлэх, хууль зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага болон шилжилтийн үеийн зохицуулалтыг тусгайлан зохицууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 26.1-д заасны дагуу Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн дараах зарчмын шинжтэй, шинэлэг зохицуулалтыг тусгасан:

1.Хуулийн зорилтыг өргөжүүлэн томьёолж, тус хуулиар зохицуулах харилцааны хүрээг тодорхойлж, өмчийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх зарчмыг нэгтгэн тогтоосон. Хуулийн үйлчлэлд хамаарахгүй болон тухайлсан хуулиар нарийвчлан зохицуулах харилцааг холбогдох хууль тогтоомж, Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төсөлтэй⁴ уялдуулан тодорхойлсон.

Тухайлбал, улсын болон орон нутгийн төсөв, Үндэсний баялгийн сан, Эрдэнэсийн сан, Засгийн газрын болон Орон нутгийн тусгай сангийн хөрөнгийн бүрдүүлэлт, хуваарилалт, захиран зарцуулалт, төрийн болон орон нутгийн өмчит компани үүсгэн байгуулах нөхцөл, журам болон үйл ажиллагаатай холбоотой харилцаа, төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг хэрэгжүүлэх, түншлэлийн төлбөрийг санхүүжүүлэх болон дэмжлэг үзүүлэх, төрийн зарим чиг үүргийг

³ Хуулийн төсөл боловсруулах Ажлын хэсгийн танилцуулга. 2021 он.

⁴ Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас боловсруулсан хуулийн төсөл. 2022 он. www.moiha.gov.mn

гэрээгээр, эсхүл хуулиар эрх олгосон этгээдээр гүйцэтгүүлэх болон Монгол Улсын төрийн далбаа мандуулсан хөлөг онгоцоор далай ашиглахтай холбоотой харилцаа, түүнчлэн, газар, ой, ургамал, ан амьтан, усны сан бүхий газар зэрэг ашиглалт болон бүртгэл, тооллогыг тусгай журмаар зохион байгуулдаг төрийн нийтийн өмчийн харилцааг тухайлсан хуулиар зохицуулахаар тусгасан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийг удирдах төрийн бодлого нэгдмэл байх зарчмын дагуу төрийн болон орон нутгийн өмчийг удирдахтай холбоотой тодорхой харилцааг бусад хуулиар тодорхойлохдоо энэ хуульд заасан зарчим, нийтлэг зохицуулалтыг баримтлах бөгөөд тухайлсан хуулиар зохицуулагдаагүй харилцаанд энэ хууль нөхөн үйлчлэхээр зохицуулсан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн харилцаанд ил тод, нээлттэй байх, өмч, хөрөнгийн удирдлагыг үр нөлөөтэй, үр ашигтай хэрэгжүүлэх, төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлага нэгдмэл байх, хуулиар тогтоосон хязгаарын хүрээнд өмчийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхээс гадна аливаа шийдвэрийг судалгаа, тооцоонд үндэслэж гаргах зарчмыг баримтлахаар тусгасан.

2.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн ангиллыг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлж, төрийн нийтийн болон төрийн тусгайлсан өмч, түүнчлэн орон нутгийн өмчид хамаарах өмчийн төрлийг зааглан тусгасан. Үүнд, төрийн нийтийн өмчид Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуулиар ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байхаар болон үр өгөөжийг нь ард түмэнд хүртээхээр заасан байгалийн баялаг, хөрөнгийг хамруулсан бол төрийн тусгайлсан болон орон нутгийн өмчид төрийн болон орон нутгийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зорилготой хөрөнгийг нэрлэн тодорхойлсон.

3.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалтыг тодорхойлж, өмчийн удирдлагыг хэрэгжүүлэгч болох Улсын Их Хурал, Засгийн газар, аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын эрх хэмжээг шинэчилж, өнөөгийн хууль хэрэглээний практикт үүсээд байгаа чиг үүргийн давхардал, хийдлийг арилгах, харилцан уялдаатай, хариуцлагатай байдлыг нэмэгдүүлэхэд анхаарсан.

Тухайлбал, Улсын Их Хурал нь төрийн өмчийн өмчлөгчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчийн хувьд төрийн өмчийг удирдах эрхийг хууль тогтоомжийн дагуу Засгийн газарт олгох, төрийн өмчит компани байгуулах стратегийн ач холбогдол бүхий салбарын жагсаалт батлах, тус салбарт компани байгуулах, татан буулгах зөвшөөрөл олгох, тооллогын дүн, өмчийн талаарх тайлантай танилцах, өмчлөгчийн хувьд хуульд заасны дагуу хяналтыг хэрэгжүүлж, Засгийн газарт үүрэг, чиглэл өгөх онцгой эрхтэй байхаар заасан бол Засгийн газар нь хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд өмчийг удирдах эрхийг хэрэгжүүлж, үр нөлөө, ашигтай байдлыг Улсын Их Хурлын өмнө хариуцах чиг үүргийг тодорхойлсон.

Мөн аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын болон Засаг даргаас орон нутгийн өмчийг удирдахтай холбоотой хэрэгжүүлэх чиг үүргийг зааглан зохицууллаа. Тухайлбал, иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал нь өмчлөгчийн хувьд орон нутгийн өмчит компани үүсгэн байгуулах, татан буулгах, өөрчлөн байгуулах, эзэмшлийн хувьцааг худалдах, шилжүүлэх, орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр хөрөнгө оруулалт хийх шийдвэр гаргах, орон нутгийн өмчит компанид хувьцаа эзэмшигчийн эрх хэрэгжүүлэгчийг томилох, харьяа нэгжид хамаарах орон

нутгийн өмчид бүртгэлтэй үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах, шилжүүлэх шийдвэр гаргах эрх хэмжээг хэрэгжүүлэхээр хуулийн төсөлд тусгасан.

4.Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн ангиллыг шинэчлэн тогтоож, тэдгээрийн эд хөрөнгийн эрхийг нийтлэг болон онцлог байдлыг харгалзан тодорхойлсон. Мөн Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн төрөлд төрийн байгууллага, албан газраас гадна “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар”, “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар” зэрэг Иргэний хуулиар зохицуулаагүй хуулийн этгээдийн хэлбэрийг хуульд тусгасныг өөрчилж, аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газрыг компанийн хэлбэрт, улсын төсөвт үйлдвэрийн газрыг төрийн байгууллага, албан газрын ангилалд хамрууллаа.

Энэхүү шинэ ангиллын дагуу “төрийн байгууллага”, “албан газар” гэх ойлголтыг шинээр тодорхойлж, тэдгээрийн хөрөнгө удирдах эрхийг ялгамжтай байдлаар зохицуулсан.

5.Төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүргийг өргөжүүлж, өмчийг удирдах ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, төрийн хяналтыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий Засгийн газрын тохируулагч агентлаг байхаар зохицууллаа.

Төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь өмчийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангахын зэрэгцээ төрийн өмчит компани байгуулах, татан буулгах болон төрийн өмчийн үл хөдлөх хөрөнгийг шилжүүлэх, зориулалтыг нь өөрчлөх асуудлаар дүгнэлт гаргах, өмчийн хөдөлгөөн, үр ашгийг тодорхойлсон жил бүрийн тайлан болон өмчийн улсын нэгдсэн тооллогыг зохион байгуулж, дүнг Засгийн газарт танилцуулах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Түүнчлэн орон нутгийн өмчийн бүртгэл, тооллого болон хөрөнгийг удирдах үйл ажиллагаанд тавих төрийн хяналтыг нэгдсэн журмаар хэрэгжүүлэх боломжийг хангах зорилгоор Орон нутгийн өмчийн газрын чиг үүргийг хуулиар тодорхойлсон.

6.Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдээс хөрөнгө олж авах, үнэлж бүртгэх, эзэмших, ашиглах, бусдын өмчлөлд шилжүүлэх, акталж данснаас хасах зэрэг хөрөнгийн харилцаатай холбоотой зохицуулалтын журмыг шинэчилсэн. Тухайлбал, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн эзэмшлийн үл хөдлөх хөрөнгийг шилжүүлэх асуудлыг Засгийн газар болон аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрээр хэрэгжүүлэх бол төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд өөрийн эзэмшилд байгаа үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслэх, мөн хөдлөх хөрөнгийг худалдах асуудлыг өөрөө шийдвэрлэх боломжийг олгож, хөрөнгийн хөдөлгөөний шуурхай байдлыг хангасан.

Түүнчлэн төрийн өмчийн хөрөнгийг ашиглуулах зохицуулалтыг оновчтой болгож, дуудлага худалдаа, уралдаант шалгаруулалт болон шууд гэрээ байгуулах журмаар шилжүүлэх зэрэг аргыг хэрэглэх үндэслэл, журмыг нарийвчлан тогтоосон.

Мөн төрийн болон орон нутгийн өмчийг шилжүүлсний дараах хяналтыг хэрэгжүүлэх зохицуулалтыг тусгасан.

7.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэлийн нэгдмэл тогтолцоо, түүний бүрдэл хэсэг (төрийн нийтийн өмч, төрийн тусгайлсан өмч, орон нутгийн

өмчийн)-ийг тодорхойлж, хөрөнгө бүртгэх, тоолох, үнэлэх үйл ажиллагааг илүү нарийвчлан зохицуулсан. Мөн төрийн болон орон нутгийн өмчийн үл хөдлөх эд хөрөнгө, хязгаарлагдмал эрх, оюуны өмчийг ашиглуулах, шилжүүлэхтэй холбоотой гэрээний бүртгэлийн шинэ төрөл бий болгож, холбогдох мэдээллийг ил тод байх зарчмыг тусгасан.

8.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хяналт шалгалт, сахилга, хариуцлагын үр нөлөөтэй тогтолцоог бүрдүүлж, өмчлөгч болон төрийн хяналт, мөн дотоодын хяналтыг хэрэгжүүлэх журмыг нарийвчлан зохицуулсан.

Улсын Их Хурал, Засгийн газар, аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга нь хуульд заасны дагуу өмчлөгчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх бол төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, Орон нутгийн өмчийн газар нь төрийн хяналтыг хэрэгжүүлнэ.

Энэ чиг үүргийн дагуу төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага болон орон нутгийн өмчийн газарт ажиллах улсын байцаагч нь өмчийн бүртгэл, тооллого, хөрөнгийн удирдлагын хэрэгжилт, түүний үр дүн, жилийн болон хагас жилийн тайлан, төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн бизнесийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг хянаж, дүгнэлт гаргах, мөн хөрөнгийн удирдлагын хэрэгжилтийн байдалд хяналт шалгалт хийх чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Өмчийн удирдлагын ил тод байдлыг хангах зорилгоор төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухайн жилийн хөдөлгөөн, хяналт шалгалтын талаарх мэдээллийг тусгасан төлөв байдлын тайланг жил бүр гаргаж, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Улсын Их Хуралд тайлагнах, тайланг олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх үүргийг Засаг дарга, Засгийн газар хүлээхээр зохицуулсан. Мөн төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд нь мэдээ, тайлангаа олон нийтэд ил тод, байгууллагын цахим хуудсандаа байршуулах үүргийг хүлээх зохицуулалтыг тусгасан.

9.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөл, ангилал, үнэлгээ, өмч удирдах этгээд болон өмчийн хөдөлгөөн, тооллого, тайлан, хяналт шалгалттай холбоотой мэдээллийг төвлөрүүлсэн “Мэдээллийн нэгдсэн сан”-г бүрдүүлж, санг эрхлэн хөтлөх, мэдээллийг баталгаажуулах болон хадгалалт, хамгаалалтыг хангах үүргийг төрийн өмчийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хариуцахаар зохицуулсан.

Түүнчлэн Мэдээллийн нэгдсэн сан дахь төрийн болон албаны нууцад хамаарах мэдээлэл, мөн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд заасан хязгаарлалтай мэдээллээс бусад мэдээлэл нь олон нийтэд ил тод, нээлттэй байх шаардлагыг тогтоосон.

10.Хуулийн шинэчлэлттэй холбогдуулан төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг өөрчлөн байгуулах асуудлыг тус хууль хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш нэг жилийн хугацаанд багтаан зохион байгуулахаар зохицуулсан. Өөрөөр хэлбэл, одоогийн ангиллын дагуу улсын төсөвт болон аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар, төрийн болон орон нутгийн өмчит эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэгийн зохион байгуулалтын хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулж байсан төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг татан буулгах, эсхүл компанийн хэлбэрээр өөрчлөн байгуулах асуудлыг Засгийн газрын шийдвэрийн дагуу зохион байгуулахаар шилжилтийн үеийн зохицуулалтыг тусгасан.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг дагалдуулан 1996 оны 5 дугаар сарын 27-ны өдөр батлагдсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл, мөн хуульд заасан нэр томъёог жигдлэх, зохицуулалт хоорондын уялдааг хангах зорилгоор Ашигт малтмалын тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Боловсролын тухай, Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай, Газрын тосны тухай, Газрын тухай, Генетик нөөцийн тухай, Геодези, зураг зүйн тухай, Гүйцэтгэх ажлын тухай, Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай, Иргэний нисэхийн тухай, Кибер аюулгүй байдлын тухай, Кино урлагийг дэмжих тухай, Концессын тухай, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай, Ойн тухай, Соёлын өвийг хамгаалах тухай, Төрийн албаны тухай, Төрийн аудитын тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай, Цөмийн энергийн тухай, Шилэн дансны тухай, Эрчим хүчний тухай зэрэг хуульд тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан болно.

----000----